

NICK VAN EEKEREN, SENIOR ONDERZOEKER LOUIS BOLK INSTITUUT

‘Beter communice

Voor een optimale samenwerking tussen bollenkwekers en veehouders over grondverhuur telt meer dan alleen de huurprijs. Het is zinvol om goed te overleggen over onderwerpen als schade aan het bouwland, de bodemvruchtbaarheid, en de herinzaai. “Het zijn soms kleine dingen maar bollenkwekers realiseren zich bijvoorbeeld vaak niet dat een extra kaligift op kleigronden gezondheidsproblemen bij het vee kan geven”, zegt Nick van Eekeren, begeleider van het praktijknetwerk Gezonde Grondruil.

Tekst:
Gerrit Wildenbeest
Foto's: René Faas

Bollentelers die voor de gewenste ruime rotatie afhankelijk zijn van grondruil met veehouders, hebben vaak nogal wat noten op hun zang: over de ontwatering, de voorvrucht, beschikbaarheid van goed beregeningswater, geen wortelonkruiden enzovoorts. Omgekeerd leven er bij de verhuurder/veehouder ook wensen, die verder gaan dan alleen een goede huurprijs. Om problemen te voorkomen is het verstandig elkaars verwachtingen goed te kennen, zo blijkt uit het praktijknetwerk Gezonde Grondruil (zie www.verantwoordeveehouderij.nl, 2011) waarin acht veehouders en acht bollentelers van de Noord-Hollandse klei afgelopen december in een bijeenkomst discussieerden over de 'do's en de dont's' bij grondruil. Dit voorjaar wordt het netwerk afgerond en zal er een brochure verschijnen over de resultaten. BloembollenVisie sprak er alvast over met dr. ir. Nick van Eekeren, senior onderzoeker Dier en Omgeving bij het Louis Bolk Instituut, en samen met Bert Philipsen van WUR-Wageningen, begeleider van het netwerk. Het in Driebergen gevestigde Louis Bolk Instituut (www.louisbolk.org/nl) is al 35 jaar gespecialiseerd in onderzoek gericht op een duurzame land- en tuinbouw, met als thema's Bodem en Plant, Dier en Omgeving, en Humane Voeding en Gezondheid.

“We onderscheiden ons doordat we altijd onderzoek doen vanuit het gehele systeem. Dat hangt nauw samen met ons vertrekpunt: de praktijk. Op praktijkbedrijven word je vanzelf gedwongen naar het geheel te kijken”.

Wat is de achtergrond van het netwerk en waarom is het vanuit veehouderij opgezet?

“Vanuit het duurzaamheidsprogramma van Cono Kaasmakers in Westbeemster - een ambachtelijke coöperatieve kaasmakerij in Noord-Holland met 500 leden - worden diverse workshops georganiseerd. In de bodemworkshop kwam regelmatig de vraag aan de orde hoe om te gaan met grondruil. De gebruiksnormen in het kader van de mestwetgeving worden strenger. Verlies van organische stof en stikstofleverend vermogen bij de verhuur voor bollenteelt wordt daarom belangrijker voor de veehouder. Via de oprichting van het, mede door het ministerie van EL&I en CONO gefinancierde, praktijknetwerk proberen we antwoorden te vinden. Het voordeel van een praktijknetwerk is dat je een thema helemaal kunt doorakkeren. Het praktijknetwerk Gezonde Grondruil is gericht op de problematiek van grasland-grondruil op de klei voor met name de tulpeneteelt, maar je zou zoiets natuurlijk ook kun-

ren over grondverhuur'

nen opzetten op de zandgronden in het noorden en oosten in relatie tot de lelieteelt. We hebben ons geconcentreerd op drie hoofdvragen: wat kost ruilen de veehouder aan bodemvruchtbaarheid, wat kun je doen om de schade in de bouwlandfase zoveel mogelijk te beperken, en hoe kun je de herinzaai van grasland na bollen het beste oppakken."

Niet alle bollenkwekers zullen zich zo helder realiseren dat hun teelt ten koste gaat van de bodemvruchtbaarheid. Wat zijn hier de kritische factoren?

"Het organische stofgehalte in relatie tot de N-levering (NLV) uit de bodem is een heel belangrijk gegeven. Het scheuren van grasland kost organische stof en gaat dus ten koste van de stikstoflevering van de grond. Grofweg kun je zeggen dat structureel na 7 jaar blijvend grasland verhuuren voor bollen op termijn een verlies van 30 kg stikstofleverend vermogen per jaar per ha betekent. Wil je dat als veehouder corrigeren met een N-gift dan kost dat plus minus 25 euro per ha per jaar. Stel je doet 28 jaar aan grondruil met een rotatie van 7 jaar gras en 1 jaar bollen, dan ben je - wil je de N-levering op peil houden - in die zeven jaar minimaal 175 euro per ha kwijt aan aanvullende N-bemesting."

"Je kunt ook als kostenpost de extra voerkosten nemen, die nodig zijn om de verminderde grasproductie te compenseren, die naar schatting zo'n 35 euro per ha per jaar. Dat zou je dus als veehouder moeten meenemen bij het bepalen van de gewenste huurprijs. Wat bollentelers vaak onvoldoende beseffen is dat kleigronden de kali goed vasthouden; er is - anders dan op zandgronden - geen kalitekort. Bollenkwekers geven toch vaak uit voorzorg nog een extra kaligift. Dat kan gezondheidsproblemen bij het vee - kopziekte - geven. Bij hoge K-getallen is dus geen extra K-bemesting

door de bollenboer gewenst".

Om welke schade in de bollenteeltfase gaat het?

"Bollentelers gebruiken vaak bodemherbiciden. Dat kan een risico vormen, vooral in combinatie met een niet-kerende grondbeewerking voor inzaai van grasland. In de discussie bleek dat het probleem niet overdreven moeten worden. Zowel veehouders als bollentelers hechten aan een goede onkruidbestrijding. Bodemherbiciden worden al vroeg ingezet, samen met voldoende vocht via beregenen en het omwoelen van de grond tijdens het rooien, vindt er meestal voldoende afbraak plaats. Grondontsmetting dat al het bodemleven doodt is op klei niet aan de orde."

"Veehouders willen niet dat hun land kapot wordt beregend. Bollentelers beregenen uit voorzorg vaak standaard te veel, maar dat wordt wellicht minder, nu de rode diesel verdwijnt. Heb je voldoende haspels, dan kun je je beregning ook beter plannen. Met fijnere nozzels is er een veel rustiger dosering mogelijk. Een groenbester meezaaien ter verbetering van de bodemkwaliteit, heeft voor de bollenteelt als bezwaar dat dit luizen aantrekt. Een ander punt waarop veehouder en bollenkweker verschillen is het rooitijdstip: veehouders willen graag dat de bollen zo vroeg mogelijk geroid worden. Vooral voor een gras-klavermengsel is een vroege inzaai van belang, dan kun je voor de winter nog een keer maaien."

Bij de oogst denken bollentelers begrijpelijkerwijs het eerst aan hun bollen. Wat zijn hier de pijnpuntjes?

"Volgens de bollentelers in de bijeenkomst wordt over een paar jaar alles geroid met de dubbelrooier, waarmee men onder alle omstandigheden wil doorrooien. Om structuurbederf tegen te gaan zijn brede banden gewenst,

maar door de rijpaden geven bollentelers vaak de voorkeur aan smalle banden. Het verladen geeft vaak zware schade, dat kan voorkomen worden door niet op één plek te laden of rijplaten te gebruiken. Tulpen in netten geeft minder structuurbederf bij de oogst in vergelijking met aardappels, waar veel gezeefd wordt en de grond nog sterker omgewoeld wordt. Een reden waarom veel veehouders de voorkeur geven aan verhuur voor de bollenteelt."

Hoe wil de veehouder graag zijn herinzaai opstarten?

"Zoals eerder aangegeven: graag zo vroeg mogelijk. Zwaar beregende percelen moeten vaak gewoeld worden; uiteraard hoopt en verwacht men dat de bollenteler het land netjes vlak achterlaat. Bij een laag stikstofleverend vermogen is een klaver/gras mengsel gewenst. De nettenteelt heeft als groot voordeel dat er minder opslag van bol-

len in het grasland voorkomt".

Wat mij opvalt is dat het Praktijknetwerk Gezonde Grondruil verrassend concrete resultaten oplevert die met een beetje wederzijdse inschikkelijkheid helemaal niet zo moeilijk te realiseren lijken.

"Blijf met elkaar communiceren! Dat is de algemene boodschap die uit de bijeenkomsten naar voren komt. Samen praten, op tijd van beide kanten bespreken wat je zorgen zijn kan veel kou uit de lucht nemen en de soms toch wel bestaande kloof tussen veehouder en bollenteler verminderen. Een checklist met aandachtspunten kan daarbij helpen. Misschien kunnen studieclubs van de KAVB gezamenlijke avonden hierover organiseren; bij bijeenkomsten over spuitlicenties zou er wellicht ook aandacht aan vervolgschade van het gebruik van bodemherbiciden kunnen worden besteed".

In het bollenvak bestaan de nodige zorgen over het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) dat vanaf 2014 zou moeten zijn ingevoerd. Door de verdeling van bedrijfsstoelagen over alle hectares landbouwgrond stroomt er meer GLB-geld naar landeigenaren, wat een opwaartse druk op grondhuurprijzen kan betekenen. Volgens de voorstellen mogen percelen die in 2014 langer dan vijf jaar gras zijn geweest nog maar voor 5 procent gescheurd worden ten behoeve van een ander gewas, waarop dan bovendien nog minimaal drie gewassen geteeld moeten worden en 7 procent als ecologische aandachtsgebied ingericht moet worden. Dat heeft gevolgen voor de grondmobiliteit, want het beperkt bollen- en aardappeltelers in hun zoektocht naar geschikte huurgrond. Op de jaarvergadering van KAVB-kring Noord bleek vorig jaar dat bollentelers hopen dat melkveehouders anticiperen op de dreiging dat wat in 2014 blijvend gras is, nog maar heel beperkt kan worden ingezet voor bollen of aardappelen. Nick van Eekeren onthoudt zich van een mening hierover. Hij is het wel eens met de opmerking van Klaas-Jan Osinga (GLB-regieteam LTO-Nederland) op dezelfde bijeenkomst dat het gaat om voorstellen, die zeker nog zullen veranderen. Inmiddels - januari 2013 - heeft de Landbouwcommissie van het Europese Parlement al gestemd voor versoepeling van de vergroeningseisen. Ook is een meerderheid voor meer ruimte voor de lidstaten om het vergroeningsbeleid naar eigen inzicht in te vullen.